

Za ministra dvora je imenovan g. Radoje Knežević

uradništva in ker najdemo v g. Radoju Kneževiću vedno najboljšega prijatelja učiteljstva, proglašamo XVII. glavna skupščina g. Radoja Kneževića, predsednika Proforskoga društva, zaradi vseh zgoraj naštetih zaslug za častnega člana JUU.

S tem sklepom je bil današnji minister dvora imenovan za prvega in edinega častnega člana JUU.

Novi minister dvora prof. Radoje M. Knežević je doma iz vasi Stragarjev blizu Kragujevca. Rodil se je 1901. Srednješkolo izobrazil je dobil v Beogradu in v francoskih zavodih za časa vojne, univerzitetno pa v Beogradu in na Sorboni. Kot suplent je nastopil službo leta 1923. Služil je v Kruševcu, Nišu, Splitu in Beogradu. Kot študent je bil prvi predsednik Ferialnega saveza kraljevine Jugoslavije vse do 1935, ko je bil izvoljen za predsednika Jugoslovenskega proforskoga društva. Upokojen je bil avgusta 1937 v zvezi s proforskim kongresom v Mostarju, ko je tudi moral opustiti vodstvo proforske organizacije. Takoj po padcu dr. Stojadinovičevega režima je spet postal profesor na drugi moški gimnaziji v Beogradu.

G. Knežević pa ima tudi zelo velike zasluge na polju književnosti in znanosti. Neštete njegove študije so objavljene v revijah »Letopis«, »Srpski književni glasnik«, »Nova Evropa«, »Strani pregled« itd. Prevedel je mnoga dela in je bil dolgo let urednik »Glasnika jugoslovenskega proforskoga društva« in od l. 1939. do danes tudi urednik revije »Srpski književni glasnik«.

Kot prosvetni in šolski delavec se je g. Knežević zelo zavzemal za boljše šole in za zboljšanje položaja vseh prosvetnih delavcev. Svoje poglede na prosvetno politiko je očrtal v delu »Kroz srednjo školu«, ki je izšlo v dveh zvezkih.

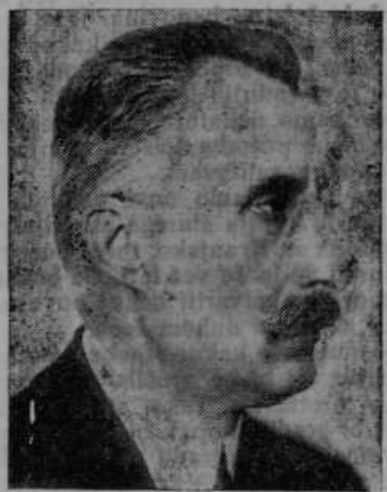
K visokemu položaju g. Radoju Kneževiću, našemu častnemu članu, najiskreneje čestitamo.

Iz dnevnega časopisja smo zvedeli, da je z ukazom Nj. Vel. kralja imenovan za ministra dvora g. Radoje Knežević, profesor v Beogradu. Ta kratka vest je povzročila v naših vrstah neizmerno radost in zadovoljstvo.

G. Knežević je bil več let predsednik Proforskoga društva in kot tak je skupno z našim udruženjem sodeloval v borbi za čast in poštenje. Vedno in povsod je branil načelo pravičnosti in za to načelo je doprinal tudi žrtve. Jugoslovensko učiteljsko udruženje je visoko cenilo njegovo požrtvovalno delo za stanovske pravice nas vseh in zato je bil na skupščini v Skoplju l. 1937. sprejet sledeči predlog glavnega odbora JUU:

Ceneč nad vse požrtvovalno delo predsednika Proforskoga društva g. Radoja Kneževića, delo v korist prosvete in učiteljskih vrst; upoštevajoč njegove napore, da se očuva morala prosvetnih delavcev; priznavajoč njegovo posebno ljubezen, premišljeno in energično stališče za skupna prizadevanja za izboljšanje materialnega položaja vsega

Miša Trifunović novi prosvetni minister

rodnega poslanca v domačem okraju l. 1903. Od tedaj je bil v tem okraju izvoljen pri vsakih volitvah.

Kot narodni poslanec je bil večkrat tajnik narodne skupščine. Prvič je postal prosvetni minister med vojno l. 1917. in je isti resor zavzemal večkrat tudi po našem osvobojenju. Zadnja leta je kot podpredsednik vodil narodnoradikalno stranko.

Izvršni odbor JUU je poslal novemu prosvetnemu ministru ob njegovem nastopu sledeče sporočilo:

»Navdušeni smo, ker so prišli do izraza moralni karakterji in močne vrline na vodilnih mestih državne uprave, zato smo jugoslovenski učitelji v obrambi narodne časti pripravljani žrtvovati vse za kralja in domovino.

Prejšnje generacije narodnih učiteljev so v legendarni službi in podvigih v obrambi domovine, popisale najlepše strani zgodovine v borbi za našo narodno svobodo in neodvisnost. In sedanjim narodnim učiteljem, ki so zvesti tem tradicijam, stojijo neomajno ob svoji narodni kraljevski vladi.

Ko se tudi mi pridružujemo tej iskreni izjavi, naglašamo še posebej zaupanje in vero v srečno bodočnost naše domovine. V svojem novem prosvetnem ministru pa gledamo moža, ki se je ves čas svojega življenja boril za poštenje in pravičnost, in zato smo prepričani, da bosta ti dve vrlini njegova odlika tudi na tem njegovem novem in odgovornem mestu.

F. K.:

Moja pisalna miza

Kaj bi tožil? Jermen je samo eden, samo eden je bič. In smešno bi bilo... (Cankar.)

Takrat nisem imel nič. In kdo je kriv? Oče? Kaj bi bil kriv, siromak, desetnik, ko je trpel vse do smrti in tožil, kakor sto drugih. Kdo je kriv? Ded? Bil je oče mojega očeta! Vrag ve. Je pa tako, da takrat nisem imel nič. Študiral sem brez knjig in, ko sem doštudiral, sem stal močan in mogočen pred veliko svinjarijo. Pridružil sem se dolgi vrsti in po milosti božji in volji naroda sem šel, kjer sem. Ko pa sem prišel, sem našel prazno, rumeno pleskano sobo. Vrata so bila in so še plesniva. Razgled na pokopališče. Dobri ljudje so mi dali pohištvo. Posteljo, omaro, nočno omarico in psiho. Spet so mi dali dobri ljudje tri stole in na enega sem si kupil umivalnik. In še so mi dali dobri ljudje mizo. Pregnil sem jo s papirjem in zložil nanjo vse, kar sodi na pisalno mizo. In danes vidim v moji lepi sobi plesniva vrata, veliko moderno psiho, erarski obešalnik, kupe papirja in podobo, ki jo je zmazal neznan »umetnik«.

Ker pa sem spodoben človek in pripravnik, sem tajnik raznih človeških in živinskih organizacij. Zato je jasno, da imam povsod, po tleh, na psihi, na opari, na oknih in na mizi polno knjig in papirjev. In kljub vestnemu, doslednemu, preciznemu, čisto nebirokratskemu uradovanju in dopisovanju, se mi

Obče ime za človeka, ki naj bo pripravljen in ki je pripraven za vse.

papir vztrajno kopicati. Tam na desnem oglu mize pa se mi je nabralo točno 64 raznih knjižnih oglasov, prospektov, ponudb in vestnikov s priloženimi položnicami.

Da zbiram to šaro? No, Freud bi razvozljal kompleks kak drugače. Ker sem državni uradnik, nimam absolutno nikakih zbiralnih in posestnih gonov in zbiram te dražljaje za precejšnje sline le v vsakdanji, večni memento, da živim vendarle človeka vredno življenje. Še so ljudje, ki nas imajo za ljudi in se jim zdi vredno žrtvovati poleg režijskih stroškov še poštnino za te mnogovrstne ponudbe. Efekt? Zadržne čase nisem kupil nobene knjige. Od neobveznih kulturnih dobrin pa dobivam le eno literarno revijo. (Časopis sem iz zdravstvenih in taktičnih razlogov odpovedal in čitam pri upravitelju ko evangelistov vol.)

In moje t. zv. kulturno življenje? Domačo učiteljsko knjižnico sem iz priročne ljubezni do arheologije prebrskal. Nudi neusahljiv vir snovi za proučevanje razvoja tiskarstva. V ostalem pa sem se omejil na čisto primitivni način procesa kultiviranja. Skoraj sem prepričan, da imam približno poldrugi kilogram najbrž čisto dovolj zverženih možganov — naj miglje masa zanikrna. Življenje je dandanes pestro ko beračeva garderoba in ti nudi, le jemat' ne zamudi, prilik nešteto.

Vračaš se n. pr. lačen od kosila — zgodovinske asociacije predvojnih časov, gora socialnoekonomskopolitičnoetičnih problemov preprečna s čisto materialnimi in fiziološkimi vprašanji. Na solskem oglu je v času kontumaca dvignil Sumbo nogo. Pedagoškoetično-estetskohigienskojuridični kompleks. Pa se

Naše šolstvo in prosveta

Iz poročila načelnika prosvetnega oddelka g. dr. Sušnika na zasedanju banskega sveta

(Nadaljevanje)

Kreditno gospodarstvo šolskih občin.

a) Dotacije.

V banovini je 817 šolskih občin, ki so vključene v 403 podeželske upravne občine in 4 občine avtonomnih mest.

K rednemu vzdrževanju ljudskih šol za proračunsko leto 1940/41 prispevajo:

upravne občine po prorač. A	din 10.124.068,—
banovina po proračunu B	din 18.203.000,—
samoupravna mesta	din 4.234.178,—
skupaj	din 32.561.246,—

ali več od leta 1939/40.:

upravne občine	din 122.516,—
banovina	din 883.000,—
skupaj	več din 1.005.516,—

kar gre v glavnem na račun podražitve stvarnih potrebščin ljudskih šol. Samoupravna mesta pa prispevajo v tem proračunskem letu za ljudske šole 1.712.820, din več kakor lani in sicer v glavnem za večja popravila šolskih poslopij.

b) Šolski proračuni.

Banovinski šolski odbor pregleda in predloži v odobritev letno čez 1600 proračunov A in B šolskih občin in isto število obračunov. Pri obravnavi proračunov se upoštevajo želje krajevnih šolskih odborov, morajo pa se upoštevati tudi zahteve upravnih občin, ki včasih z najboljšo voljo ne morejo nuditi šoli tega, kar ji gre. Dobe pa se tudi upravne občine, katerim se zdi vsak izdatek za šolo odveč, pa naj bo še tako skromen. V takih primerih mora banovinski šolski odbor zadevne proračune urediti po svojem preudarku.

Posebno važna je postavka za samoučila učencem. Na mnogih zborovanjih se ponavljajo zahteve, da naj dobe vsa samoučila otroci v šoli. A čeprav za to postavko v proračunih zelo skrbimo, ji manjka še veliko do 100%, ker banovina vsega ne zmore, upravne občine pa se zvišanju teh postavk neredko upirajo.

c) Koliko dolgujejo občine šolam.

Po stanju 31. marca 1940 dolgujejo upravne občine krajevnim šolskim odborom še 5.766.074 din, to je za 262.536 din manj kot lani ob tem času. Dolžna vsota se le počasi znižuje, ker nekatere občine s plačilom teh dolgov brez utemeljenih razlogov odlašajo.

BANOVINSKI ZAVODI

Banovina vzdržuje gluhoonemnico v Ljubljani, deško vzgajališče na Selu v Ljubljani in zavod za slepe otroke v Kočevju. Banovina krije tudi stvarne potrebščine pomožnih šol v Ljubljani in Mariboru.

Gluhoonemnica je bila zgrajena leta 1900. za bivšo Kranjsko in to za 50 otrok. Danes se sprejemajo gluhoonemi otroci iz vse dravske banovine. V zavodu se šola 148 otrok (77 dečkov in 71 deklic), kar je vzrok, da zavod ne more prav ustrezati potrebam pouka in vzgoje gluhoonemih otrok in ne zdravju gojencev.

Kljub natrpanosti v zavodu pa je še nad polovico gluhoonemih šoloobveznih otrok v banovini brez pouka zaradi pomanjkanja prostorov v gluhoonemnici. Ker iz finančnih ozirih obsežnejših načrtov ni mogoče izvesti, se pripravljata nadzidava gluhoonemnice, da se vsaj začasno odpomore najnujnejšim potrebam. Za nadzidavo že izdeluje načrte tehnični oddelek banske uprave in se bo v kratkem času začelo z delom.

Deško vzgajališče je nastanjeno v preurejenih prostorih bivše žrebčarne na Selu. V zavodu se vzgajajo 103 gojenci. Tudi ta zavod je za potrebe vse banovine premajhen in bi bilo dobro, ustanoviti še dva zavoda, enega v Celju, drugega v Mariboru.

Vzgajališče v Ljubljani vodijo salezijanci, ki lepo skrbijo za to, da dobe zanemarjeni

Plašči,

kostumi,

obleke

za dame

pri LUKIČU
Ljubljana, Stritarjeva ulica

izza mize zagledam na pokopališče. Duh zabrodi v carstvo kadavrov, smradu, rajskega veselja, v peklu, pa do Budhe, skozi nirvano in nič. Pa razmajana peč, čemerni dan, meteorološke prognoze, krušne karte, ogrožene hlače, simfonija dela itd.

Le, kadar pridejo tisti redki, svetli in sveti trenutki, polni slabosti, ko se ozrem v desni ogel pisalne mize, se nasmehnem, ko junak Molièrove tragedije, ko da šklepeta obešenjak. In takrat je starega znanca vseh akviziterjev iz suhih let kar nekako sram, da lomi tradicijo najboljših konsumentov naše nežne, lepo rastouče, skrbno ograjene kulture, pa kaj bi mevljal v teh časih. Pišče! Negodnik!

Ali, kadar grem v mesto, pobrodim v žepu za zadnjimi parami in grem povsod, kjer prodajajo kulturo in hitim in krпам. In vse tisto razkošno bogastvo, skrbno kondenzirano, odnesem seboj v naš mikrokozmos, v pestro življenje naših dni. Kaj bi tožil!

In danes nimam nič, razen sramotno banalnih, polinteligentnih nevednih, čisto materialnih skrbi.

Na pisalni mizi pa imam še kup štampiljk, peresnik iz študentovskih let in mehur najslabšega tobaka.

nedoletniki veselje do dela in rednega življenja. Zavod ima ljudsko šolo. Gojenci, ki niso več šoloobvezni, se uče čevljarske, krojaške, mizarске ali vrtnarske obrti v zavodnih delavnicah. V zavodu ostanajo do časa, ko napravijo pomočniške izpite.

Zavod za slepe otroke je nastanjen v starem posloppju v Kočevju. Kakor gluhoonemnica tako tudi zavod za slepe otroke ne ustreza pedagoškim in ne higienskim zahtevam. Tudi za ta zavod skuša banska uprava ustvariti možnost preselitve v primernejše prostore.

V zavodu se je izšolalo v l. 1939/40. 42 gojencev, ki so obiskovali ljudsko šolo ali pa so bili zaposleni v pletarski delavnici (sedaj 35). Gojenci, ki so glasbeno nadarjeni, se izpopolnjujejo v glasbi, deklice pa se vadijo v gospodinjjskih poslih.

Pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru vzdržuje banovina po določilih čl. 15. zakona o ljudskih šolah s tem, da plačuje stanarino učiteljsvu in skrbi za stvarne šolske potrebščine. Za potrebne prostore in njih vzdrževanje ter kurivo in razsvetljava pa skrbita obe mestni občini.

SOCIALNE AKCIJE BANOVINE ZA ŠOLSTVO

Božičnice

Banovina je dala za božič l. 1939. prispevek 300.000 din v blagu za obleko revne šolske mladine ljudskih in meščanskih šol. Blago so prejeli krajevni šolski odbori, ki poleg učiteljsva sodelujejo pri božičnici. Obdarovanih je bilo 709 šol in sicer vse tiste, ki so predložile sezname in priredile božičnice.

Šolske kuhinje

Po naših ljudskih in meščanskih šolah je bilo 95 šolskih kuhinj, ki so dajale revni šolski mladini toplo hrano, in to posebno v pasivnih krajih, kjer so delavci, viničarji itd. Za te kuhinje je bilo razdeljenih 30.800 din.

Po zadnjem zadevnem razpisu ministrstva prosvete o ustanavljanju šolskih in dijaških kuhinj je bilo ustanovljenih veliko novih šolskih kuhinj, ki so že začele z delom. Ob koncu l. 1940. jih je bilo že 183 pri ljudskih in 47 pri meščanskih šolah. Pričakovati pa je, da se bodo ustanovile še druge, ki so tudi nujno potrebne, a sedaj še nimajo za vzdrževanje dovolj sredstev. Zato je za podpiranje takih kuhinj potreben večji kredit.

Podpiranje

revnih izredno nadarjenih dijakov

Preteklost nas uči, da se je mnogo velikih mož, ki so odločilno vplivali na kulturni razvoj slovenskega naroda, izobrazilo samo s slučajno podporo kakih dobrotnikov. Spričo razmer, ki so za šolanje darovitih otrok z dežele čedalje manj ugodne, je banska uprava izdala pravilnik o podpiranju izredno nadarjenih revnih otrok, po katerem je bilo na koncu preteklega šolskega leta že sprejetih za banovinske podpirance pet dečkov.

MEŠČANSKE ŠOLE

V banovini je 43 državnih in 8 zasebnih, t. j. skupaj 51 meščanskih šol. S šolskim letom 1940/41. se ni otvorila nobena nova meščanska šola; v meščanskih šolah v Kranju se je letos odprl četrti razred in je s tem postala šola popolna. V meščanskih šolah v Gornji Radgoni, Domžalah in Slov. Konjicah so se letos postopno odprli tretji razredi, v Kamniku pa drugi razred. Vseh oddelkov je v državnih meščanskih šolah 277, v zasebnih 36, skupaj torej 313. Število oddelkov se je v primeri z lanskim letom letos zvišalo na državnih meščanskih šolah za 15, v zasebnih je ostalo neizpremenjeno. V državne meščanske šole se je vpisalo v začetku šol. leta 1940/41. 9577 učencev in učenk (5056 + 4521), v zasebne 1240 učenk. Vseh učencev in učenk je v meščanskih šolah 10.817 (5056 + 5761). Število vpisanih učencev in učenk je letos za 369 večje kot lansko leto. Prirastek izkazuje le državne meščanske šole, dočim se je število v zasebnih meščanskih šolah znižalo za 26 učenk. Največ učencev ima meščanska šola na Jesenicah (504), najmanj meščanska šola v Senovem (70), kjer se je moral letos ukiniti tretji razred zaradi premajhnega števila učencev.

S tekočim šolskim letom se je precej povoljno uredilo stanje učiteljstva, ki ga je vsako leto primanjkovalo. Sicer je meščanskim šolam dodeljenih še vedno precej ljudskoškolskih učiteljev, ki nimajo kvalifikacije za meščanske šole, vendar se je stanje zelo popravilo z letošnjimi namestitvami diplomiranih filozofov in absolventov višje pedagoške šole. V novem šolskem letu je bilo postavljenih na novo skupno 60 učnih moči.

Število rednega učiteljstva v državnih meščanskih šolah je konec decembra 1940 319, vsega (z dodeljenimi, honorarnimi i dr.) pa 539.

V zasebnih meščanskih šolah poučuje 83 učiteljev (-ic).

Zasebne meščanske šole ustrezajo v vsem zakonitim določilom in so se preuredile v smislu § 64. zakona o meščanskih šolah. Državne meščanske šole vzdržujejo občine s podporo banovine po določilih § 12. in 65. zakona o meščanskih šolah v zvezi s § 24. t. III., finančnega zakona za l. 1932/33. Gospodarstvo meščanskih šol upravljajo in vodijo upravni odbori meščanskih šol po določilih določilih zakona. Vzdrževanje meščanskih šol stane letno okroglo 3.500.000 din, banovina prispeva k temu 450.000 din. Poleg tega se plačujejo iz banovinskega proračuna nagrade za honorarne učne ure iz obveznih in